

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ І ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ, ДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Внаслідок опрацювання великого масиву літератури про тенденції розвитку сучасної економіки і додання кризових ситуацій розкрито причини інституціональної нерозвинутості України, наявності неефективних ринків товарів і послуг, слабкого фінансового сектору, попри наявні в країні багаті природні ресурси та інтелектуальний капітал.

З метою засвоєння сучасних тенденцій розвитку економік в статті популярно подано кращий історико-економічний світовий досвід розвинутих країн щодо залучення людей до гідної праці, створення умов для гідного життя.

Ключові слова: індекс людського розвитку, капіталізація власності, легалізація приватної власності, змертвілий капітал, ліквідність активів, дієвий уряд.

Вступ. За сучасних умов країни «третього світу» перебувають на стадії кризи економічного циклу. Таку стадію в свій час пережили розвинені країни в епоху промислової революції, страждаючи від «чорних ринків», масової бідності та беззаконня. Проте ці країни знайшли вихід з такого стану близько 150 років тому, удосконаливши законодавчу базу, особливо в структурі власності через легалізацію приватної власності. Для економіки України головною перешкодою на шляху до капіталістичного процвітання є нездатність створювати капітал. Саме капітал є силою, що збільшує продуктивність праці і створює національне багатство і слугує фундаментом економічного зростання.

Актуальність. Україна зіштовхується з непередбачуваними викликами ХХІ століття. Деякі з них, нав'язані ззовні, виявилися досить складними і вплинути на них майже неможливо. Водночас відповідальність за зневагу до вирішення багатьох внутрішніх проблем безумовно лежить на обраній громадськістю владі. Актуальною стає необхідність розуміння сучасного світового досвіду, знання відповідних моделей держав, розвитку їхньої економічної складової. Потреба в зламі колишніх і налагодженні сучасних чинників розвитку держави.

Об'єктом дослідження є історична, економічна і політична складова при подоланні кризових явищ на сучасному етапі розвитку України.

Постановка завдання. В статті вивчаються і розглядаються причини занепаду в економічній і військовій сферах, за яких Україна попри багаті природні ресурси та інтелектуальний капітал досі залишається інституційно нерозвинутою, країною з слабким фінансовим сектором. Подолання кризових явищ розглядається через призму капіталізації власності та легалізації приватної власності, формування дієвого уряду в контексті досвіду інших держав.

Наукова новизна. Розглядаються причини незабезпеченості населення України гідним рівнем життя і пропонуються рекомендації щодо додання Україною кризових явищ на досвіді успішних країн, враховуючи історичні, економічні, політичні аспекти їхнього життя.

Виклад основного матеріалу. Дефіцит інформації для нашої держави викликаний передусім тим, що декілька поколінь були відсторонені від знань економічно і політичної науки. На сьогоднішній день доступ до джерел стає досить диверсифікованим. Новий погляд на розвиток світу, історико-економічне бачення, вільне від традиційних економічних доктрин, дали праці Ернандо де Сото, Джорджа С. Клейсона, Лі Куан Ю, Айн Ренд, Еріка С. Райнерта, Дана Сенора, Сола Сінгера, Тома Батлера-Боудона та інших.

Порівнювати рівні розвитку різних країн світу можливо на основі економічних макропоказників, політичних рейтингів. Згідно з доповіддю ООН, у 2016 році Україна посіла 84-те місце серед 188-ми країн світу за Індексом людського розвитку (щорічним інтервальним показником, розрахованим для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності і освіченості і довголіття як основних характеристик людського потенціалу). У попередньому рейтингу Україна займала 81-у позицію, тобто упродовж року ситуація погіршилася на три пункти.

Згідно аналітичних висновків придатність держави для життя людей залежить від умов, за яких кожен громадянин може прожити довге, якісне і здорове життя, здобути освіту й мати доступ до необхідних економічних і соціальних ресурсів для забезпечення гідного рівня життя.

Показники тривалості та рівня життя мають тенденцію до сталого скорочення. Протягом останніх 25-ти років середня чисельність населення в Україні зменшилась на 10 млн. чоловік переважно за рахунок підвищення показника смертності населення. Нівелює загальний показник рівень освіти. Серед пострадянських країн нижчі місця посідають Туркменістан, Молдова, Узбекистан, Вірменія, Киргизстан та Таджикистан. При цьому треба враховувати, що на початку 1990-х років Україна володіла одним з найпотужніших економічних потенціалів і могутнім військово-оборонним комплексом серед радянських республік. На території України було розміщено понад десять мотострілецьких дивізій, розташовувалася значна кількість танкових та артилерійських дивізій, три повітряні армії.

До причин такого занепаду в економіці і в військовій сфері можна віднести.

По-перше, безболісне здобуття незалежності країни (без революцій, без війни, анексії) не було оцінено громадянами України як найбільша можливість швидкого досягнення процвітання за умов вдалого управління. Натомість відкладене (25 років по тому) кровопролитне утвердження територіально – адміністративно цілісної держави набуває затяжного характеру.

По-друге, 5 грудня 1994 року Україна підписала Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Тактичну ядерну зброю (близько 2600 одиниць) згідно домовленості було виведено в Російську Федерацію. В такій ситуації доцільніше було укласти Договір, а не підписувати Меморандум. Головна відмінність меморандуму від договору полягає в тому, що при підписанні такого дипломатичного документу як меморандум викладено погляди уряду в певних питаннях. В той час як в міжнародному договорі виражається згода між суб'єктами міжнародних відносин, права і обов'язки яких визначаються цим договором.

По-третє, Рада північноатлантичного співробітництва акцептувала Україну у березні 1992 року, пізніше перейменованого в Раду євроатлантичного партнерства. Згідно з новою редакцією Воєнної доктрини України, прийнятої при президенті П. Порошенко і оприлюдненої 24 вересня 2015 року, Україна вважає пріоритетним завданням поглиблення співпраці з НАТО і досягнення до 2020 року повної сумісності ЗСУ з відповідними силами країн-членів НАТО. За словами Збігнева Бжезінського, американського політолога, соціолога і державного діяча, незалежній і територіально цілісній Україні стосовно Росії доцільно проводити політику, яку свого часу здійснювала Фінляндія. Тобто повинні забезпечуватися сусідські відносини України з Росією та ЄС і неприєднання до будь-яких альянсів.

По-четверте, корупцію протягом пострадянських часів в Україні так і не вдалося подолати. За даними Служби безпеки України при проведенні державних закупівель щороку втрати від корупції складають 35-52,5 млрд. грн. Актуальні «відкати» в ході реалізації програм бюджетної підтримки, при рефінансуванні комерційних банків, поверненні податку на додану вартість. При цьому на національну безпеку і оборону в бюджеті 2017 року передбачено 130 млрд гривень, або 5% від ВВП.

Мінекономрозвитку України підрахувало, що рівень тіньової економіки в минулому році досягнув 34% від офіційного ВВП і 36% в цьому році. Цей показник значно вищий

середньосвітового. За даними АССА, 22,6% глобального ВВП знаходиться в тіні. Експерти прогнозують, що поступово цей відсоток буде знижуватися до 21,4% в 2025 році. Підрахунки АССА виявилися для України більш песимістичними. Так, Україні за рівнем "тіні" поступаються лише дві країни: Азербайджан (67%) і Нігерія (48%).

І нарешті, по-п'яте, негативні реалії сучасного життя в Україні постають як наслідки динамічного, глобального розвитку світового суспільства. Країни з економіками, що розвиваються, часто не встигають за нечуваними темпами росту економічно розвинутих країн. Безсумнівним є стале скорочення циклу життя товарів; нові підприємства в середньому існують три роки.

Серед нагальних проблем, які виникають перед нашою державою – це її капіталізація. Визначимо цей термін так: капіталізація – це перетворення прибутку або його частини (дивідендів, майна тощо) на додатковий капітал, внаслідок чого збільшуються додаткова вартість і власні кошти.

Для того, щоб капіталізувати країну потрібен план, програми модернізації та трансформації країни. Це досягається шляхом створення публічності в бізнесі і об'єднання на єдиних принципах, стимулювання влади до ефективних дій, на засадах домінування прагматичності і встановлення прозорості, зрозумілості правил гри для всіх суб'єктів економіки.

На шляху до капіталістичного процвітання перешкодою стає нездатність бідних регіонів світу створювати капітал. Той факт, що громадяни бідних країн не вміють забезпечувати самі себе, створює прірву між людьми. Також слід наголосити на відсутність правового оформлення для нагромадження капіталу. Варто розглянути зразок західного оформлення прав власності під час перетворення активів на джерело капіталу. Захід зміг перетнути лінію бідності і опанувати капіталізм саме коли європейці почали встановлювати єдині формалізовані закони про власність. І таким чином дійшли до впровадження механізму, що дає змогу перетворювати цю власність на капітал.

На політичну, економічну складову кожної країни впливає політична несвідомість. Брак, недостовірність інформації призводить до помилкового координування дій громадян і правлячої верхівки. Для прикладу можна навести сектор нерухомості Каїру (Єгипет). Він здобув назву «місто мертвих» - місто мертвого капіталу та невикористаних активів, де відсутні правові норми, що дають можливість росту капіталу, гарантуючи інтереси третім сторонам та забезпечуючи роботою і майном. Порушення межі легальності правової системи громадянами є наслідком відсутності механізму захисту прав власності на землю і на нерухомість.

Отже, в недокапіталізованому секторі стільки ж форм будівництва, скільки існує законних перешкод для цієї діяльності. У Перу, наприклад, люди створюють сільськогосподарські кооперативи і купують землю у власників, після чого спрямовують її в сектор житлового і промислового будівництва. Легальним шляхом неможливо змінити статус призначення земель. Учасники кооперативів незаконно подрібнюють великі ділянки і перепродають їх забудовникам. В результаті зазначеного використання землі право власності на неї ніде і ніким не закріплено і не врегульовано. Звідси виникнення тіньових ринків нерухомого майна і повільний розвиток господарської діяльності. Саме в секторі нерухомості відбувається найбільше змертвіння капіталу.

Статистика свідчить, що змертвілий капітал (нелегально збудоване житло) в країнах «третього світу» становить: Філіппіни – 57% міських і 67% сільських жителів; Перу - 53% міських і 81% сільських жителів; Гаїті - 68% міських і 97% сільських жителів; Єгипет – 92% і 83% відповідно.

В Україні нелегальне використання земель переважає для міських жителів і становить не більше 15%. Для того, щоб використовувати державні землі в якості каталізатора для реформи економіки, а не як джерело корупції та неефективності, необхідно розробити, впровадити й відслідковувати ефект нового нормативно-правового регулювання і прозорості процедури щодо чіткого розмежування державних земель і передачі їх з державної власності.

Така передача може відбуватися через аукціони у приватну власність, або у комунальну власність на основі чітких критеріїв.

На Заході об'єкти нерухомого майна можна використовувати як джерело інвестиційних коштів. За європейським законодавством значну частку нерухомості можна використовувати як додаткове забезпечення кредиту, джерело інвестиційних коштів, адресу збирання боргів, відсотків і податків, адресу, що надає змогу ідентифікувати людину для комерційних, юридичних, цивільних потреб, як термінал комунальних мереж. Таким чином, одним з найважливіших наслідків приватної власності є підвищення ліквідності активів, завдяки чому вони можуть виконувати додаткову роботу. Також прикладом ефективної роботи активів можуть слугувати Сполучені Штати. Визнання законності нелегальних прав власності відіграло вагомий роль на становленні найпотужнішої ринкової держави.

На думку Еріка Райнерта, норвезького економіста, Україна вже точно не є країною «третього світу». Для України найнагальніша проблема – конфлікт декількох ідеологій управління країною і груп, які їх представляють; між залишками радянської економіки та неоліберальною концепцією, яку пропонують країни Заходу. Після розвалу Радянського Союзу Україна обрала неолібералізм, якому властиво продавати будь-що, а не виробляти. Серед пріоритетів України – відбудова свого внутрішнього ринку, який дасть бізнесу можливість інвестувати в інновації.

На сьогоднішній день першочерговим питанням для України стає питання формування дієвого уряду. Уряд України буде найбільш продуктивним, якщо за формою він буде коаліційним, а за суттю – технократичним. Уряд повинен консолідувати фахівців, які знають, як і куди вести країну. Натомість не вщухають суперечки між 80-ма партіями. Необхідно негайно вийти на широку політичну угоду на кшталт іспанського Пакту Монклоа. У жовтні 1977 року іспанський Король Хуан Карлос та уряд на чолі з прем'єром Адольфо Суаресом ініціювали укладання пакту національної злагоди з усіма відповідальними за долю країни партіями. Він отримав назву «Пакт Монклоа», оскільки саме у цьому палаці в Мадриді даний документ було підписано. Серед підписантів були представники практично всіх політичних сил Іспанії. Пакт передбачав примирення стосовно розуміння історії, припинення пошуку правих і винних у громадянській війні 1936-1939 років., яка коштувала іспанському народові півмільйона життів. Після укладення пакту у так званій «Долині смерті» поховали останки всіх загиблих – комуністів, фашистів, монархістів, анархо-синдикалістів, соціал-демократів, націоналістів, інтернаціоналістів. Над усім великим цвинтарем – великий напис: «Вони любили Іспанію». З-поміж соратників і супротивників там похований і диктатор Франсиско Франко, який, безумовно, любив свою вітчизну і бажав їй добра.

Висновки. Досліджено фактори трансформації економічної і політичної сфери України у контексті геополітичних змін та особливості глобальних трансформацій наприкінці ХХ століття за наявності природно-ресурсного потенціалу і інтелектуального капіталу. До таких факторів віднесено: 1) безболісне здобуття незалежності; 2) відмова від ядерної зброї; 3) співпраця з НАТО; 4) корупція; 5) темпи розвитку світового суспільства. Розглянуто необхідність впровадження механізму капіталізації власності. Проаналізовано стан і тенденції розвитку економічної та політичної сфери в Україні та наведено заходи щодо здійснення їхнього реформування спираючись на світовий історичний досвід.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бодрук О. Уроки реформування військової сфери [Електронний ресурс] / Олег Бодрук. - Режим доступу: <http://www.niisp.org.ua/defa~119.php>.
2. Де Сото Е. Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає лише на Заході і ніде більше [Текст] / Ернандо де Сото; пер. з англ. Микола Климчук. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 232с.
3. Галичанка: як насправді робляться реформи: досвід батька «шокової терапії» Бальцеровича [Електронний ресурс] / Олег Гавриш / Новое время. – 2015. - Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/business/2014/07/140724_human_development_index_az.
4. Духнич О. Знаменитый европейский экономист: свободный рынок превратит Украину в страну эмигрантов [Електронний ресурс] / О.Духнич // Новое время. – 2015. – Режим доступу:

<http://histua.com/knigi/aktualni-problemi-istorii-ukraini/ekonomichnij-potecial-ukraini-na-pochatku-90-x-rokiv>.

5. Європейський досвід державного фінансування політичних партій: висновки для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juni08/9.htm>.

6. Клейсон Дж. С. Самый богатый человек в Вавилоне [Текст] / Джордж С. Клейсон. – Минск: Эридан, 2001. – 128 с.

7. Райнерт Е. Як багаті країни збагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними [Текст] / Ерік Райнерт; пер. з англ. Петро Тарашук. – К.: Темпора, 2014. – 443 с.

8. Правові основи і етапи розбудови Збройних сил України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/Manach/04.htm>.

9. В Індексі людського розвитку ООН Україна – 83-я [Електронний ресурс] // BBC Україна. – 2014. - Режим доступу:

http://www.bbc.com/ukrainian/business/2014/07140724_human_development_index_az.

REFERENCES:

1. Bodruk O. (2001). Lessons of the Reform in the Military Sphere [Electronic resource] - Access: <http://www.niisp.org.ua/defa~119.php>. (In Ukrainian).

2. De Soto. (2009). The Mystery of Capital: Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywhere Else, - transl. from english Mykola Klimchuk. - K.: Nika-Center, 232 p. (In Ukrainian).

3. Gavrish Oleg (2015). Galitschanka: how do reforms really happen? Father's experience of "shock therapy" by Balcerovich. – New Time [Electronic resource] - Access: http://www.bbc.com/ukrainian/business/2014/07/140724_human_development_index_az. (In Ukrainian).

4. Dukhnych Olga (2015). The famous European economist: the free market will turn Ukraine into a country of emigrants. [Electronic resource] - Access: <http://histua.com/knigi/aktualni-problemi-istorii-ukraini/ekonomichnij-potecial-ukraini-na-pochatku-90-x-rokiv>. (In Ukrainian).

5. European experience of state funding of political parties: conclusions for Ukraine [Electronic resource] - Access <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juni08/9.htm>. (In Ukrainian).

6. Samuel George Clason (2001). The richest man in Babylon [Text] - Minsk: Eridan. - 128 p. (In Ukrainian).

7. Reinert Erik Steinfeldt (2014). How Rich Countries Got Rich ... and Why Poor Countries Stay Poor. [Text] - transl. from english Peter Tarashchuk. - K.: Tempora. - 443 p. (In Ukrainian).

8. Legal bases and stages of development of the Armed Forces of Ukraine [Electronic resource] - Access: <http://old.niss.gov.ua/book/Manach/04.htm>. (In Ukrainian).

9. In the UN Human Development Index, Ukraine is 83rd (2014). – BBC Ukraine [Electronic resource] - Access: http://www.bbc.com/ukrainian/business/2014/07140724_human_development_index_az. (In Ukrainian).

Рецензент: д.е.н., доц. Штулер І.Ю., завідувача кафедри «Фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін», ВНЗ «Національна академія управління»

к.э.н., доц. Горячева К.С.

АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ, ПРЕОДОЛЕНИЕ КРИЗИСНЫХ СИТУАЦИЙ

Вследствие проработки большого массива литературы о тенденциях развития современной экономики и преодоления кризисных ситуаций раскрыты причины институционально неразвитости Украины, наличия неэффективных рынков товаров и услуг, слабого финансового сектора, несмотря на имеющиеся в стране богатые природные ресурсы и интеллектуальный капитал.

С целью помочь усвоить современные тенденции развития экономик в статье популярно предоставлен лучший историко-экономический мировой опыт развитых стран по привлечению людей к достойному труду, созданию условий для достойной жизни

Ключевые слова: индекс человеческого развития, капитализация собственности, легализация частной собственности, омертвевший капитал, ликвидность активов, действенное правительство.

Ph.D. Goryacheva K.S.

ANALYSIS OF TRENDS FOR THE DEVELOPMENT OF THE MODERN POLITICAL AND ECONOMIC SYSTEM OF UKRAINE, THE TRANSFERS OF CRISES

Owing to the elaboration of a large body of literature on the trends in the development of the modern economy and overcoming crises, the reasons for Ukraine's institutional inadequacy, the existence of inefficient markets for goods and services, and the weak financial sector are uncovered despite the country's rich natural resources and intellectual capital.

The purpose of this article is to help to assimilate the current trends in the development of economies; the article bestowed the best historical and economic world experience of developed countries on attracting people to decent work, creating conditions for a dignified life

The transformation factors of the economic and political sphere in Ukraine are investigated in the context of geopolitical changes and the peculiarities of global transformations at the end of the twentieth century. At the same time, natural resource potential and intellectual capital are available. Such factors include: 1) painless gaining independence; 2) the refusal of nuclear weapons; 3) cooperation with NATO; 4) corruption; 5) the pace of development of world society. The necessity of introducing the mechanism of capitalization of property is considered. The state and trends of economic and political development in Ukraine are analyzed and measures are taken to implement their reformation based on historical world experience.

Keywords: index of human development, property capitalization, private property legalization, dead capital, assets liquidity, effective government